

REDACTIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Arctoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concurs, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrațiunii tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂTATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Sinoadele.

Cetitorii noștri cunosc, din numărul anterior al acestui organ de publicitate, cuvântarea de deschidere a sinodului diecezei noastre, din acest an; cu toate acestea revenim asupra ei, din motivul ce se va vedea în ordinea de idei, ce urmează.

Având în vedere interesul obștei noastre și dorind de a informa publicul cetitor despre principiile generale dominante în economia vieții noastre confesionale, bisericești, școlare, și de ori ce alte ordine de interese, ce se cuprind în cadrele acestei economii, — ne vom folosi de expunerile competente, rostite în cuvântările conducătorilor bisericii, în vorbirile de deschidere a sinoadelor, ale înalților noștri Prelați.

Vom începe dar, cu vorbirea rostită de I. P. S. Sa Domnul Arhiepiscop și Mitropolit, *Ioan Meșianu*.

»În periodul trecut s'au zidit mai multe biserici și școli noi, s'au renoit mai multe din cele vechi, s'au sporit fondurile și fundațiunile, și alte asemenea, cari dovedesc o mare interesare a poporului nostru, de biserică și școală«.

Această constatare, făcută dela o înălțime și autoritate competentă în primul rând, dovedește căldura sufletească a poporului, pentru instituțiunile sale, moștenite din străbuni.

Dar trebuințele fiind mari, sporite, mijloacele dela îndemână nu sunt îndestulătoare pentru cerințele reale, se face deci »apel la frunțașii noștri, începând dela învățatori, preoți, profesori, proto-presbiteri și alți dignitari bisericești până la arhierii, apoi dela proprietari mai mici și mai mari... meseriași« — pentru »augmentarea modestului nostru fond școlar, pentru a putea ajuta și el școlile noastre avizate la sprijinul lui«.

»Ce privește învățarea limbii statului, vom îndatora pe învățătorii noștri să-și pună toată silința pentru a satisface legii...«

»Cât privește spiritul patriotic, vom îndruma pe acei învățatori, să spună mai adeseori elevilor, ce mare iubire ne leagă și pe noi de patria mamă, pământul în care ne-am născut, în care trăim și ne susținem și care are a adăposti și țărâna și

osemintele noastre, ca pe ale fericților noștri părinți și atunci se va potența și mai mult iubirea de patrie...«

»Dacă inteligență și popor -nu ne-am alipit tot mai tare de biserică, dacă nu o am cercetat și nu o am întărit tot mai mult«, nu ne va mai putea ocroti »și în viitor, contra relelor ce ar veni asupra-ne«.

*

P. S. Sa Episcopul gr. or. rom. din Caransebeș salutând sinodul întrunit, accentuiază următoarele momente:

»Chemarea (sinodului) cere o cumpănire prudentă a tuturor afacerilor bisericești; și ea se îngreunează cu atât mai mult, cu cât naia bisericii este încunjurată de valuri multe, dintre cari unul este primejdios«.

»De aceea marii noștri înaintași și legislatori prin Statutul Organic au voit să asigure sprijinul totalității credincioșilor, au voit să sporească puterea bisericii«.

»Istoria ne arată, că biserică totdeauna a avut greutăți și deci va avea și în viitor, precum are și acum în prezent«.

»Nizuința noastră trebuie să fie îndreptată într'acolo, ca să întărim (aceste) arme[le] morale, ca ori ce împrejurări să ne afle pregătiți, ca astfel să putem da față tuturor neajunsurilor și instituțiunile noastre bisericești să stee intacte«.

»Astăzi întreaga noastră biserică o preocupă o chestiune extrem de importantă, ba chiar vitală. Aceasta este chestiunea școlilor«.

»Poporul nostru, spre lauda lui fie zis, și până acuma a cotribuit din greu pentru susținerea școlilor noastre confesionale, din iubire cătră ele. Această iubire sper că nu se va răci...«

Această constatare confirmă identitatea atitudinii poporului din părțile caransebeșene și din părțile ardelenice — mai puțin și din părțile noastre, față cu școala comunală, de care e legat cu inima lui.

»Domnilor deputați!... veți avea ocaziune a lua cunoștință despre afacerile noastre diecezane și veți avea putința a afla unele chestiuni de însemnătate mare, cari reclamă atențiunea d. voastră. Nu mă îndoiesc, că d-voastră vă va succeda a afla soluțiunea cea mai norocoasă a acestora«.

De încheiere, vom reveni la cuvântarea P. S. Sale D-lui episcop Ioan, al eparhiei noastre.

În această cuvântare se indică starea și dezvoltarea cum și trebuințele instituțiilor diecezane, puse în lumina sugestivului cuvânt al Sf. Evangelist (Mat. IX, 37): »Secerișul este mult, iar lucrătorii puțini«.

Nu pregetăm de a redă, — în acest complex de principii, caracteristice pentru modul de a vedea, dela înălțimea tronurilor arhieresti, situația generală a bisericii noastre, a întregii mitropolii, pentru întregirea complexului, — și punctul de vedere exprimat de Stăpânul și Părintele diezezei noastre: pentru a ușura nivelarea generală, și a da elemente de inducțiune, pentru aprecierea situației, în general.

»Noi am fost totdeauna și suntem și acum conștii de însemnătatea mare a libertății și de scopul sublim ce urmărește biserica noastră, prin întrunirea reprezentanților ei în adunări publice bisericești; dar în acelaș timp suntem conștii și de datorința de a ne arăta vrednici de acest drept, și aceasta nu numai pentru a ne putea folosi de el noi cești de acum, dar și pentru a-l lăsa moștenire dreaptă, următorilor noștri, întocmai, precum l'am primit și noi dela înaintașii noștri, întreg și nestirbit.

»Că am fost și suntem vrednici de acest drept autonom al bisericii noastre, mărturie vie este faptul, că adunările noastre le-am ținut și le ținem la lumina zilei și cu ușile deschise; iar concluzelor noastre le dăm toată publicitatea posibilă, astfel, că tot însul, care direct ori indirect se interesează de viața noastră bisericească și de scopul întrunirilor ei: poate să se convingă, că noi nu numai nu urmărim scopuri ascunse și egoistice, ci din contră, prin asemenea întruniri, urmărim cel mai sublim scop, pe care poate să-l aibă în vedere o societate creștină, cum este biserica noastră, care prin mijloacele ei morale, deodată cu îndemnarea credincioșilor la iubire și alipire către limba și credința strămoșească, stăruie cu toată inzistența, să alimenteze în aceeași măsură și dragoste și alipirea lor către iubita noastră patrie și paralel cu aceasta stăruie să alimenteze în inima lor vârtuțile cetățenești, credința neclătită către înaltul tron, respectul cuvenit către stăpânire peste tot și nu mai puțin sentimentul datorinței de supunere legilor în vigoare, astfel, că iubirea și alipirea noastră de patrie, de limba și biserica străbună, este trinitatea despărțită, care o mărturisim și căreia nu numai de pe amvoanele bisericilor, dar și în întrunirile noastre în sinoade și alte adunări bisericești, stăruim a i se da ființă tot mai vădită, putere de viață și dezvoltare în inima credincioșilor.«

Din cele premise, cari dovedesc oarecari diversități de situațiuni, rămân ca elemente de trăinicie și unitate pentru viața și viitorul nostru bisericesc-național: alipirea poporului de așezămintele sale sfinte și ocupațiunea tuturor, pentru păstrarea drepturilor hărăzite noauă de marele Andrei Șaguna.

Nr. 380
17 Pl. 1908.

Concurs.

Pentru îndeplinirea postului de protoprezviter în tractul **Vașcău**, cu parohia centrală interimală **Petroasă**, devenit vacant prin strămutarea protopopului Vasilie Papp la Beiuș, prin aceasta se publică concurs cu termen de **30 zile** socotite dela ziua ce urmează după prima publicare în foaia oficioasă »Biserica și Școala«.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

I. Dela parohia centrală interimală: a) Câte 80 fil. de fiecare număr de casă în total 100 cor. b) Stole cam 90 cor. 20 fil. c) Întregirea dela stat.

II. Din protoprezviterat: a) Retribuțiunea dela dieceză pentru ședulele dela cununii și inspecțiunea școlară în sumă de 1000 cor. din care până va trăi protopopul Beiușului Vasilie Papp 400 cor. se vor da în penziunea meritului protopop. Elia Moga, fost protopop în Beiuș; b) Competința pentru vizitarea canonică și revidierea socoților conform concluzelor sinodului eparhial și anume dela parohiile de clasa primă 10 cor. dela parohiile de clasa II-a 8 cor. și dela parohiile de clasa III-a 6 cor. Numărul parohiilor 40; c) Paușal pentru cancelaria protopopească votat de sinodul protopopesesc din an în an; d) Birul dela preoții cu parohii de clasa primă 12 cor. dela parohii de clasa a doua 8 cor. și dela parohii de clasa a treia 4 cor.; e) Câte 4 coroane viatic la examenele finale.

Toate dările și sarcinile după venitele sale le va suportă cel ales, tot odată cel ales se va îngriji și de cvartir. După devenirea în vacanță a parohiei centrale Vașcou-Barești, va ocupa aceea parohie.

Aspiranții la acest post se avizează a-și subșterne în termenul indicat Conzistorului gr. ort. român din Oradea-mare recursele instruite cu documentele despre cvalificațiunea normată prin §. 53 din Statutul Organic și prin concluzul congregsual Nr. 111 din 1888, și anume, că au cvalificațiunea prescristă în regulament pentru aspiranții la parohii de clasa primă, cu atestat de maturitate, cu atestat că au împlinit cel puțin 5 (cinci ani) în serviciu bisericesc sau școlar, cu succes de

plin mulțumitor, și că prin zelul și diligența lor s'au distins în activitatea pe terenul bisericesc și școlar.

Dat în ședința plenară ținută în Oradea-mare la 3/16 Aprilie 1908.

*Conzistorul gr. or. român din
Oradea-mare.*

Protocol

despre ședințele Sinodului eparhial din dieceza gr.-or. română a Aradului, ținute în sesiunea ordinară din anul 1908.

Ședința I.

S'a ținut la 20 Aprilie (3 Mai) 1908 la ora 12 din zi în sala mare a seminarului diecezan.

Președinte: P. S. Sa Domnul Episcop diecezan *Ioan I. Papp*. Notar: *Vasile Goldiș*.

Nr. 1. Deputații sinodali, asistând mai întâiu la sfânta liturgie împreună cu serviciul chemării Duhului sfânt în biserica catedrală, la ora 12 din zi se întrunesc în sala seminarială, unde P. S. Sa, ocupând locul prezidial, deschide sesiunea cu următoarea cuvântare:

(Publicată în Nrul trecut).

Nr. 2. În scopul de a se constată numărul prezenților se dispune a se citi lista deputaților sinodali. La apelul nominal răspund 48 deputați. Deci:

Sinodul se declară capabil de a aduce concluze valide.

Nr. 3. La propunerea deputatului Dr. Nestor Oprean:

Sinodul decide a se trece discursul de deschidere al P. S. Sale Dlui Episcop în întregime la protocol.

Nr. 4. Prezidiul aduce la cunoștință, că deputatul sinodal și notarul general al Sinodului Dr. George Ciuhandu a intrat în tagma preoțească:

în urmare sinodul declară mandatul de deputat mirean sinodal în cercul Vașcăului vacant și dispune alegere nouă pentru restul sesiunii sinodale; totodată în locul lui Dr. George Ciuhandu sinodul prin aclamațiune alege notar pe Vasile Goldiș, pe care apoi Prezidiul îl numește notar general și îl încredințează cu ducerea protocolului ședinței de azi.

Nr. 5. Se prezintă esibilele întrate pentru sinod.

1. Raportul general al Conzistorului plenar din Arad.

2. Raportul general al Conzistorului plenar din Oradea-mare.

3. Raportul delegațiunii congresuale despre activitatea sa în anul 1907.

4. Proiectul de regulament pentru administrarea internatului din Beiuș.

5. Proiectul de regulament al afacerilor interne la consistoarele din Arad și Oradea-mare.

6. Raportul Conzistorului din Arad în cestiunea de interpretare a Statutelor fondului de peuziune.

7. Raportul special al Conzistorului din Arad în afacerea școlii de fete.

8. Raportul Conzistorului din Arad relativ la reactivarea parohiei a II-a din Curtacher.

9. Raportul Conzistorului din Arad, cu care subșterne spre decideră proiectul de Statute al fondului preoțesc din dieceza Aradului:

Se predau comisiunii organizatoare.

10. Raportul general al Conzistorului din Arad ca senat bisericesc.

11. Raportul general al Conzistorului din Oradea-mare ca senat bisericesc.

12. Propunerea Conzistorului din Oradea-mare pentru luarea musurilor spre respectarea sărbătorilor:

Se predau comisiunii bisericești.

13. Raportul general al Conzistorului din Arad ca senat școlar.

14. Raportul general al Conzistorului din Oradea-mare ca senat școlar.

15. Raportul Excelenței Sale Dlui Arhiepiscop și Metropolit Ioan Mețianu despre pașii întreprinși în cestiunea articolului de lege XXVII din 1907:

Se predau comisiunii școlare.

16. Raportul general al Conzistorului din Arad ca senat epitropesc.

17. Raportul general al Conzistorului din Oradea-mare ca senat epitropesc.

18. Raportul Conzistorului din Arad despre cenzurarea și aprobarea socoților fundațiunii Zsigaiene pe anii școlari 1905/6 și 1906/7.

19. Raportul Conzistorului din Arad despre cenzurarea socoților mănăstirii Hodoș-Bodrog pe anul anul 1906 și 1907.

20. Raportul Conzistorului din Arad, cu care subșterne socoata tuturor fundurilor și fundațiilor administrate la Consistor în 1907.

21. Proiectul de buget al Conzistorului din Arad pe 1908.

22. Proiectul de buget al Conzistorului din Oradea-mare pe 1908.

23. Socoata de pe anul 1907 a fundațiunii Elena Ghiba Birta.

24. Socoata fundațiunii Faur pe anul 1907.

25. Propunerea Conzistorului din Oradea-mare pentru stabilirea unui deposit de ornate bisericești în Arad.

26. Socoata Consistorului din Oradea-mare despre toate venitele și spesele anului 1907.

27. Socoata fundațiunii Zaharie Mihoc pe anul 1907.

28. Socoata fundațiunii George Lazar și soția Hermina pe anul 1907.

29. Socoata fundațiunii Oancea pe 1907.

30. Socoata fundațiunii Dr. Geogre Popa pe 1907.

31. Raportul Consistorului din Oradea-mare despre fondurile și fundațiunile administrate în anul 1907.

32. Raportul Consistorului din Oradea-mare relativ la comisiunea de scontrare :

Se predau comisiunii epitropești.

33. Rugarea comitetului parohial din Temeș-Hodoș, prin care cere ajutor pentru ridicarea unei sale de învățământ, precum și concesiunea de a colecta pe teritorul diecezei în acelaș scop (ter. Arad).

34. Cererea comitetului parohial din Petigd pentru ajutor în scopul de a mai adaoge o chilie la casa parohială.

35. Cererea preotului emerit George Lăpușan din Miersig pentru urcarea ajutorului său la suma de 800 cor.

36. Cererea comunei bisericesti V. Șuncuiș pentru ajutor la zidirea bisericeii.

37. Rugarea comitetului parohial din V. Șuncuiș pentru concesiune de a putea colecta în dieceză în scopul zidirii unei bisericeii.

38. Rugarea canceliștilor consistoriali din Arad pentru urcarea remunerațiunii lor.

39. Propunerea Consistorului din Oradea-mare pentru a se da mai multor comune bisericesti concesiune de a colecta în favorul bisericeii.

40. Propunerea Consistorului din Oradea-mare pentru a se da comunei bisericesti Rohani concesiune de a colecta în favorul bisericeii.

41. Cererea catihetului din Oradea-mare pentru remunerațiune.

42. Cererea comunei bisericesti Valcani pentru ajutor în scopul reparării stei bisericeii.

43. Cererea comunei bisericesti Iancești pentru ajutor spre scopul zidirii unei bisericeii :
Se predau comisiunii petiționare.

Terminându-se agendele ședinței prime prezidiul anunță proxima ședință pe ziua de mâne 21 Aprilie (4 Mai) la orele 3 d. a., având a se urmă cu verificarea protocolului ședinței I, raportul comisiunii epitropești și eventual rapoarțele altor comisiuni.

Ședința se ridică la oara 1 1/2 d. a.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a II-a, ținută la 21 Aprilie (4 Mai) 1908.

Ioan I. Papp,
Episcop-președinte.

Vasilie Goldiș
notar general.

Observări asupra „Planului de învățământ” cu privire la studiul religiunii.

Planul de învățământ trebuie să fie precis, și în conformitate cu recerintele vieții reale și cu scopul școalei, să conțină numai atât material, cât în împrejurările date de fapt se poate propune și care este absolut necesar pentru cultura intelectuală și morală a elevilor.

Planul nostru de învățământ — după părerea mea — nu corespunde întru toate acestor recerinte.

Elevii școalelor noastre populare în mare parte părăsesc școala fără să înțeleagă spiritul și adevăratul înțeles al învățăturilor bisericeii lor și fără să fie conștii despre credința creștină. Astfel se explică sectele, indiferentismul religios și prozelitismul, la poporul nostru. Cauza răului în mare parte e în școală. În locul prim poartă vina catihetii, în locul al doilea planul de învățământ. Despre chestia catehizării am scris în numărul 1 al foaiei oficioase „Biserica și Școala” din 1905.

Două observări am asupra planului de învățământ :

I. Nu aflu de corect, că testamentul vechi se propune, respective se pretinde în aceeași estenziune, ca cel nou.

II. Nu e corect, că catehizmul se propune numai în clasa 6-a.

În cele următoare voi cercă să mă explic pe scurt.

Ori cât de frumoase și instructive sunt istorioarele din test. vechi, e constatat, că ocupându-ne prea mult cu el, neglijăm testamentul nou. Eu așa cred, că din test. vechi e suficient, dacă se propun numai părțile absolut necesare pentru a dovedi legătura și unitatea ambelor testamente. Astfel să se propună : facerea lumii, a îngerilor, a omului, păcatul strămoșesc, potopul, turnul Babilonului, despre patriarhi foarte pe scurt într'o singură lecțiune, despre Moisi în legătură cu cele zece porunci, despre David în legătură cu psalmii, despre Solomon în legătură cu proverbele și pildele lui, apoi despre proroci în genere și în special despre prorocul Ilie, fiindcă și biserica îl serbează. Nimic mai mult.

Părerea mi-o motivez cu însaș praxa bisericeii noastre, care prescrie cetirea părților din test. vechi numai la vecernie și la utrenie, adecă la serviciile pregătitoare. La liturgie totdeauna se cetesc părți numai din test. nou, adecă apostolul și evangelia. Prin urmare și noi să propunem test. vechi numai ca introducere, pregătire ; scopul principal însă are să fie test. nou.

În măsura, în care reducem test. vechi, să ne ocupăm mai pe larg cu cel nou, anume cu pildele, parabolele, minunile și învățăturile Domnului nostru I. Hristos apoi cu explicarea evangeliilor și apostolului de peste an ; după auzirea lor în biserică d'o parte, ca elevii să pătrundă în spiritul credinței și a învăța-

turilor creștinești, iar d'alta parte, să-i pregătim a înțelege rostul evangeliilor și apostolului, ce se cetește în biserică și în fine să facem din elevi tot atâta apărători ai legii creștine și să înțeleagă, că numai prin credința creștină poate fi omul fericit.

III. Catehizmul nu se poate propune numai într-o singură clasă și nu e corect că s'a pus pe anul ultim în clasa 6-a.

E mai bine, dacă elevului de fel nu i-se propune religiunea, decât să iasă din școală cu capul plin de idei confuze. Despre geografie, fizică se poate zice că e suficient, dacă elevul își însușește numai cunoștințele elementare, nu tot așa putem zice și despre studiul religiunii. Aici elevul trebuie deja în școala poporală să-și câștige concepte, idei precise și complete despre credința, iubirea și speranța creștină. Dreptce catehizmul trebuie să l împărțim în mai multe clase. Eu așa cred, că deja în clasa 3-a am putea propune rugăciunile și în special „Tatăl nostru“, ca elevul să înțeleagă fiecare cuvânt din rugăciunea aceasta. În cl. 4-a am putea propune cele zece porunci și fericirile evanghelice, iar în clasa 5-a simbolul credinței și tainele. În fine în clasa 6-a să se repeteze întreg catehizmul în legătură cu test. nou.

Împărțirea aceasta a catehizmului o pretinde și împrejurarea, că 75% dintre elevi nu ajung până în clasa 5-a și 6-a. Astfel acești elevi părăsesc școala fără să cunoască catehizmul. E drept, că catehizmul nu e alta, decât sistemizarea învățăturilor creștinești, cari se află în test. vechi și în special în cel nou, dar aceste învățături fără reasumare și sistemizare sunt în tocmă ca și casa fără acoperiș, în care plouă și bate vântul.

Mihai Păcățian,
paroh-catihet.

Influența societăților noastre de lectură.

De: Szitynyai Elek.

— Urmare și fine. —

6. Declamațiunile și discursurile tinerilor ești din școalele secundare adevărate că ei *aduc cu sine, din societatea de lectură, onoare excepțiunilor, mult hipez-zel, manieri afectate, de actori; pășire nesfioasă, cu un cuvânt un mod de predare nepotrivit pentru ei. Câte un declamator lucră cu mâni cu picioare, face cu tonul anumită scală muzicală, sudoarea îi curge pe față, acuși își micșorează intenzitatea tonului, abea șoptește, își învârtește ochii în orbită șcl. Un așa spectacol tragicomic și zguduitor de nervi doar poate să câștige aplauze tineretului declamator, asupra unui pricepător în aceasta direcție însă influențează neplăcut. Pe această cale necorectă duc tineretul, poeziile nepotrivite.*

Un principiu al părților de *societăți de lectură* este, ca tinerii să se exercite în declamare, oratorie, în predarea orală, indeosebi să se obicinuiască cu publicitatea, cu curajul de propășire. În aceasta este mult adevăr, și ar avea efect mai bun, de nu s'ar spune, la noi. La noi încep a declamă copiii deja în grădinițele de copii și până la anul 18—20, în toate școlile declamează.

Nici nu știu, mai este vr'un popor mai iubitor de oratorie, decât al nostru? La noi în societățile de lectură ale *sodalilor comercianți ori industriași în locul dintâi stă declamarea.*

Dar și acolo ce vedem nu arareori?

În loc să se cultive mai departe în elementele fundamentale ale culturii ori în direcția lor de specialitate, declamează numai, și, onoare excepțiunilor, nu cetește lucrări de valoare ci jurnale. Când însă trebuie să demonstreze, se înșiră cu însuflețire sub drapele. Căci doar la noi la anumite serbări și în balamucuri de ex. la Lipótmező, de ce, de altfel, m'am mirat foarte, pun bolnavii să fie discursuri. E adevărat, că oratoria a fost întotdeauna putere mare. Și aceea este adevărat, că poporul nostru e foarte iubitor de oratorie. Dacțiile pe toate terenele au fost și sunt la noi mai multe decât cât e necesar, muncă serioasă doar' mai puțină.

Dispoziția poporului nostru pentru oratorie adevărate minte judecătoare, corectă și temperament oratoric. Temperamentul oratoric presupune un sistem nervos sănătos, starea normală a organelor principale, ca inima și plămânile, vorbire fluentă neimpedecată de prea mare iritație, o memorie fidelă și ceace urmează din aceste, o pășire netimidă, cu un cuvânt stăpânire de sine. Aceste calități însă, după cum cunoaștem inteligența și tinerimea de azi nu sunt generale, ale tuturoră.

Nervozitatea, această boală a secolului nostru, te face nu numai distras, și neatent, ba adeseori acolo te slăbește, unde are oratorul mai mare lipsă. Astfel nervosul iute se face iritabil de trebuie să vorbească publicului, sângele i-se urcă în cap, inima acuși i-se strânge acuși cu voluptate lovește coșul peptului la ori ce undulare de temperament, aceasta earăși turbură cursul regulat al respirației. Această turburare în rândul întâi tulbură earăși asociațiunea reprezentanților a cărui rezultat este că oratorul se împedecă, cuvintele, zicerile, ideile nu-i vin în minte. Ear gândul că s'a împedecat naște earăși în el simțul de rușine ear prin aceasta se complică turburarea. Starea aceasta abnormală a inimei te face acuși palid, acuși roșu, produce anumite contracțiuni musculare și s'a sfârșit cu liniștea oratorului.

Oratorul nervos ușor se împedecă dacă s'a învățat discursul, ear dacă vorbește ex abrupto, ideile, cugețele și cuvintele îi vin așa de iute în minte încât nu le poate urmări cu vorba; iar aceasta produce în el o astfel de variare de dispoziție încât stările mai sus amintite se repetază, se intrerupe în vorbire, care acum nu mai este clară, ci defectuoasă chiar și în construcție.

Approape fiecare nervos, om crescut ori tiner, după câteva experimente fără rezultat își cunoaște aceasta scădere și îi este frică de ori ce pășire în public, declamare, ori predare. De aici este apoi că dintre o sută de oameni inteligenți 60—70 % abea pot zice în public câteva ziceri un mic toast cu inima strânsă și cu fruntea asudată. Mai bucuos face ori și ce decât să zică câteva cuvinte în public. Iar cel ce crede că la aceasta se poate ajuta prin pășire repetată, prin deprinderi, înaintea publicului, acela vrea să vindece o stare nervoasă prin excitarea nervilor.

Este adevărat, că și pe cei gângavi îi putem deprinde la vorbire corectă, ba se zice că și Demostene ar fi fost gângav și că ar fi învins această scădere a lui. Aceasta îmbunătățire ține numai până ce omul nu se irită.

Aceste fenomene le putem observa la răspunsurile comune și cele dela examene ale elevilor. Câte unul se sperie îndată la provocare, se face palid, inima-i bate mai cu putere, se încurcă în vorbire, memoria și judecata îi slăbesc. Sunt elevi la cari emoțiunile organice redeşteptate prin frică îi fac să uite tot ce au învățat; trecând însă la loc și așezându-se, pot spune liniștiți lecțiunea. Mi-s'a întâmplat de multeori, că elevul din bancă știe să spună vr'un discurs memorizat, îndată ce-l scoteam însă la catedră, ca cu fața cătră colegi să-și zică discursul, se împedecă necontentit. După ce după multă experiență am văzut, că predarea nu merge nici decum, iar elevul devine din ce în ce mai nervos, a trebuit să recunosc, că pășirea în public și că mai ales ținerea de discursuri pentru unii e tortură mare, ceea ce-i face bolnavi; a trebuit dar, să renunț de a crește oratori, în acest mod. Trebuie pus în rândul întâi, cel nervos, sub tratament medical, apoi se va schimba starea lui.

Ca să fi orator, îți trebuie temperament oratoric. Cu acesta însă trebuie să te naști, acesta e darul sistemului nervos și muscular cu totul sănătos, — ear acestea cu efortări nu se poate crea. Cine n'are aceste, pe cine îl urmăresc în propășirile sale publice frica și tulburarea asociațiunii reprezentanților, acela nici când nu va fi orator bun, renunță la cununa de lauri a oratorului.

Cine însă are temperament oratoric, își stăpânește ușor frica, dorește să vorbească, la unul ca și acesta deprinderile și instruirea sunt mai cu efect. E o frumoasă datorie a școlii a da unora ca și aceștia ocaziune, să se dezvolte, a face din ei buni oratori.

În aceasta privință face bun serviciu o societate de lectură bine condusă, dând prilej celor cu temperament oratoric, să păsească înaintea unui număr mare de conșcolari eventual înaintea publicului. Având afară de aceasta și festivitățile școlare programe bine elaborate, o binefăcătoare influență, în ceea ce privește dezvoltarea inteligenței și a inimei elevilor, orele de declamație și de oratorie sunt a se conduce conform prescripțiilor pedagogiei conform unui plan bine determinat.

Din rapoartele anuale ale societății de lectură, din „Anuar“, putem vedea, că tinerimea a lucrat după zicala latinească: „ibant quo poterant“. O parte a monologurilor și poeziilor declamate a avut influență nu educatoare ci chiar stricătioasă, acele, cari ar avea loc la petreceri, între pahare, ale oamenilor vârstnici și nu în societăți de lectură.

Partea cea mai mare a operelor predate în școlile de lectură întrec cercul de cugetare, de simțire și de experiențe ale tinerilor. Aici vedem un vis fantastic și absurd, colo o aventură amoroasă, o tragedie amoroasă, apoi aceasta poate fi ori și ce numai cultivare de sine nu.

Făcând o reprivire asupra celor zise până aici, trebuie să constatăm, că societățile noastre de lectură, în organizația respective neorganizația lor de azi, accentuează, onoare excepțiilor, prin jocurile de autonomie, alegeri, corteșiri, dezvoaltă învrăjbirile între tineri, iar pe lângă numărul cel mare de ore, îi mai și împedecă, de a-și câștiga cunoștințele fundamentale, le dă o educație unilaterală și nu primesc nutremânt pentru diferitele inclinațiuni și aplecări bune, ci li-se dezvoaltă pofta de a juca pe scena literară și socială și pofta de glorie.

Toate aceste spuse nu vor să conteste, că societățile de lectură și indeosebi cele conduse conform principiilor pedagogice au și părți bune. Elementul însufle-

țitor, răspânditor de învățătură, răspândirea iubirii față de neamul, limba și literatura noastră, păstrarea cu cu-cernicie a relicviilor trecutului, potențarea focului iubirii de patrie, validitatea mai liberă a individualității, deprinderile scripturistice și verbale: toate se țin de părțile cele bune ale activității societăților de lectură.

Acum, când am mai multă experiență, pot vedea mai clar părțile bune și rele și văd ceea ce înainte de asta, după natura lucrului, n'am putut să văd. Prin rezultatele câștigate, am ajuns la convingerea, că societățile noastre de lectură în organizația și programul lor de muncă de azi, au mai multe părți rele decât bune și că societățile de lectură sunt de a se reformă și cea ce este lucru de căpetenie, e, a se prevedea cu instrucțiuni adevărat pedagogice.

Rezultatul investigațiunii noastre ne stă înainte. Să privim împrejurul nostru, să căutăm rezultatele societății de lectură, mai ales ale școlilor secundare și ale universităților. Să cercăm, unde și în ce chip se desfășură la noi, mai ales în capitală, cultivarea de sine. Deoarece nu voi să scriu satiră, și declar înai te, că onoare excepțiilor, întreb numai că cece își iubește cu adevărat patria și iubește știința, se cultivă de sine și mai departe, conștiincios? Câți știu să lucreze și să sufere pentru idealul sfânt al omenirii și al patriei?

Trad.: Adrian Lazar
elev pedagog.

Din trecutul nostru cultural.

— Urmare. —

St. O. Iosif, originar din Brașov, trece în România ca adolescent, luptă cu greutate. Ca ziarist i se recunoaște talentul de poet. Cu un prieten merge la Paris, după ce publicase poezii *Versuri, Patriarhale* și „Lieder“ ale poetului german H. Heine, tradusesese într'o dulce limbă românească.

Intors la București, astăzi e custode la „Biblioteca Carol I“. A mai scris: „Credințe“, „Din zile mari“, poezii și o încercare epică, aceasta din urmă mai mult cu caracter și frumseți lirice, potrivite firii poetului.

Intemeetor al revistei „Floare albastră“, cu C. Sandu și alții, cea de scurtă durată, astăzi e director al „Sămănătorului“. Se ocupă și cu traduceri de clasici străini, în colaborare cu tânărul poet senzitiv Anghel.

I. Al. Brătescu-Voinesti este cel mai viguros scriitor și sub raportul literar artistic cel mai deplin dezvoltat și conștient de direcția literară, pe care a pornit.

Și-a început cariera de scriitor ca student universitar, scriind la „Convorbiri literare“ nuvele spirituale, sugestive, și de-o fineță de observație neîntrecută.

Nu se poate o bucată mai drăgălașă decât „Magheranul“ cucoanei „Linții“; iar nota dramatică, în concepția autorului se întrezărește în „Microbul“.

Primul volum, „Nuvele și Schițe“ (1903) cuprinde 11 bucăți, — dintre cari amintirăm cele de mai sus, totatătea perle literare.

Apariția volumului „*In lumea dreptății*”¹⁾ (17 bucăți magistrale), apărut în frunte cu nuvela-roman cu același nume, a fost un eveniment literar.

Brătescu s'a dovedit un profund psiholog, analist al sufletului, cunoscător al mediului și condițiilor sociale, pe cari le prezintă în opera sa, cu nuanța dramatică, ca un contra punct al lui Caragiale, care biciuiește prin humor aceeași lume, cu păcatele ei. Un neîntrecut analist al sufletului oamenilor și al mediului în care aceia se mișcă, este acest puternic și armonios suflet de artist, care se manifestă uniform, unitar și ales în totalitatea produselor sale literare-artistice.

Brătescu-Voinești e avocat în Târgoviște, vechea capitală Munteniei — și reprezentant în parlament al cercului, în al cărui centru se găsește.

M. Sadoveanu, cel mai productiv prozator dintre contemporani, în primele sale scrieri este un romantic, care ne redă tipuri și evenimente din viața trecută (Povestiri și romanul Șoimii). Apoi trece pe rând, prin armată (Povestiri din război și Din amintirile căprului Gheorghiuță), se apropie de mizeria traiului țărănesc (Dureri înăbușite) se ocupa și de societatea medie (Floarea ofilită, roman) de intelectuali (Scrisorile lui Manea roman) și ajunge, cu volumul „La noi la Viișoara” la viața dela țară și în urmă în „Păcat boeresc” din volumul „Moartea unui copil” (subiect luat din societatea înaltă, care dă, ca nuvelă, titlul volumului) ajunge la cel mai desăvârșit poporanism.

Vastul domeniu de producțiune a acestui scriitor merge din ce în ce de largindu-se și perfecționându-se.

Nota principală a forței artistului este, în descrierile minunate, sugestive, cari prind viață și culoare sub condeiul său. Putererea sugestivă a picturii se degajează din tablourile, pe care ni le sugerează prin farmecul stilului și comparațiunile sale.

Toate feliurile de oameni și tot ce se leagă de pământul țării sale, tot ce se petrece pe acel pământ, află răsunet în sufletul artistului, din care răsare, în operele sale, bucuria și durerea, patimile, eroismul și durerea celor mari și mici, rităciți ori fără de noroc, jertfitori ori neîmpăcați cu viața.

M. Sadoveanu e colaborator de frunte la mai multe reviste literare, în cap cu „Viața Românească” unde se întâlnește și cu Brătescu-Voinești, artistul prozator deplin format.

Constantin Sandu-Aldea și-a început cariera literară cu scrieri de impresii, nuvelile și poezii. S'a remarcat curând, prin puterea și energia stilului său, în poezia Mihai Viteazul²⁾, scrisă în metru răsboinic pe deplin corăspunzător caracterului poeziei eroice.

¹⁾ Apărut întâi în „Viața Românească” din Iași.
²⁾ Publicată într'un număr din „Calendarului Minervei” București.

Activitatea sa literară¹⁾ și-a început-o prin volumul „Drum și popas”, în care se simte alipirea și cunoașterea cum și dragostea de pământul țării.

Și mai decurând, artistul se prezintă cu volumul „Pe drumul Bărăganului”, ca scriitor cu o finețe de observațiune, de senzibilizare și de nuanțări a frumuseților naturii, în pagini cum nu sunt mai frumoase în literatura română. În romanul său, de caracter social „Două neamuri” sunt de remarcat așiderea artisticele, plasticele sale descrieri.

În ce privește fondul scrierilor sale, personagiile și sufletul țărănesc, le știe prezenta cu toată forța energiei selbatice, originale și cu iscusința cunoscută a elementului nostru popular, care ni-a dat atâtea proverbe și zicători.

Firile tari le prezintă în lucrările sale C. Sandu cu puterea de artist; mediul social a clasei culte, nu reușește pe deplin să-l redea.

Ioan Adam e moldovean de origine, învățator de profesiune. A studiat și în Belgia. Fire romantică, dar influențat de realism, a scris nuvele, apoi două romane: „Rătăcire” și „Sybaris”. Romanele sale au caracter naturalist, biciuind viciile societății. Mai reușite sunt recentele sale publicațiuni din „Nizuinți”, prin puterea plastică a descrierilor și înălțimea ideilor redede simbolice. „Pelângă vatră” e alt volum al său, de material folcloristic, adunat din gura poporului.

Am remarcat pe acest scriitor, din cauză că stă izolat, ca figură literară, fără a fi lipsit de talent; și opera sa e de valoare.

(Va urma.)

CRONICA.

Denumire. Preotul militar de clasa I Nicolae Fizeșanu din Brașov, este denumit din partea Maiestăței Sale cu 1 Mai n. a. c. de protopop militar.

Himen. Mărioara Eleonora Vașca cu Ignatie Porgea se vor cununa Duminecă în 17 Mai st. n. la 4 ore d. m., în biserica gr.-or. română din O-Homorog.

Cronică bibliografică.

Amicul Tinerimii nr. 14. cuprinde: Poveste de Paște. Îngrijirea animalelor domestice. Enrietta (Povestire după St. Hilaire). Noaptea învierii (Impresii dela mănăstirea Trismana). Ouăle de paști. Corabia fermecată. Boierul și ferarul. Jocuri și ghicituri. *Recomandăm cu toată căldura* pentru absolvenții școlii elementare, pentru elevii școlii de repetiție, pentru școlile secundare și peste tot pentru tinerime, această bună și dragă revistă pentru copii.

¹⁾ Ca om de știință este un distins economist.

Biblioteca pentru toți nr. 320—321 cuprinde celebra tragedie alui Goethe, *Faust*, traducere de dl Iosif Nădejde.

Faust este opera capitală a celui mai mare scriitor pe care l-a avut Germania și una din acele rare aparițiuni care fac epocă în istoria literaturii universale. Renumele acestei poeme a trecut de mult granițele Germaniei și o viață de o sută de ani a consacrat-o ca pe cea mai genială operă ce a apărut în vre-o limbă în veacul al XIX-lea. Așa fiind traducerea ei în românește, într'o ediție populară, era mai mult decât indicată și „Biblioteca pentru toți“ face cititorilor săi și literaturii române în genere un real serviciu oferindu-le această lucrare.

Traducerea d-lui Iosif Nădejde are meritul de a fi păstrat tot fondul filosofic al poemei și de a-l fi redat în întregime într'o formă din cele mai reușite. D-nul Nădejde este un traducător iscusit, care a știut să tălmăcească pe „Faust“ într'o limbă românească corectă și într'un stil curgător, neștirbind, totuși, nimic din subtilitățile de gândire din original. Chiar și frumusețile poetice sunt păstrate în această traducere, se înțelege în măsura în care ele pot fi păstrate într'o traducere în proză.

Prefața care însoțește lucrarea frumoasele ilustrații cum și numeroasele note și comentarii ale traducătorului călăuzesc pe cititor și-i înlesnesc înțelegerea deplină a poemei. Prețul 60 bani. De vânzare la toate librăriile din țară.

București-Cairo, note de călătorie de dr. C. I. Istrati. Nr. 324—325 din „Biblioteca pentru toți“.

În volumul acesta dl dr. C. I. Istrati și-a deschis impresiile primite în cursul unei călătorii dela București la Cairo, făcută în iarna anului 1906. Dl dr. Istrati este unul din acei rari observatori cari socotesc o călătorie ca un minunat prilej de studiu. Notele sale de drum sunt interesante și instructive, și prin publicarea lor savantul profesor a voit să aducă un sacrificiu, atrăgând atenția cetitorilor asupra foloaselor ce le-ar trage dintr'o călătorie în Orient. Scrie într'un stil limpede și curgător d. dr Istrati aceste note de călătorie se citesc cu plăcere, iar observațiile adânci și judicioase ale autorului, amănuntele științifice și informațiile de soiul care abundă în toate paginile cum și acel suflu de curat și înălțător patriotism care trece prin toată cartea, fac din acest volum o lucrare neprețuită și care merită a fi recomandată tuturor cu multă căldură. În special aceia cari vor să facă vre-o călătorie la Constantinopole, Smirna Salonic, Atena, sau Cairo, vor găsi în această carte cea mai bună și mai instructivă călăuză. Prețul 60 bani.

În războiul roman de Duiliu Zamfirescu a apărut în „Biblioteca pentru toți“ nr. 326—327.

În momentul când Academia Română a ales ca membru al ei pe fermecătorul poet și romancier Duiliu Zamfirescu aparițiunea romanului său: „În războiul“ într'o ediție populară este fără îndoială un eveniment literar și un mare merit pentru dl Alcalay editorul „Bibliotecei pentru toți“ care face toate sacrificiile dând pe un preț minim opurile cele mai frumoase ale fruntașilor literaturii românești. „În războiul“ este al treilea și ultimul roman de admirabila trilogie a istoriei Comăneștilor, din care primele două romane! „Viața la țară“ și „Tănase Scatiu“ au apărut nu de mult tot în „Biblioteca pentru toți“. Romanul „În războiul“, ca și celelalte lucrări ale poetului Duiliu Zamfirescu, se disting printr'un stil de o frumusețe desăvârșită cu pagini maestre și pline de un cald pa-

triotizm. Acest roman ca și întreaga operă a lui Duiliu Zamfirescu, merită să fie citită de ori și cine. Prețul volumului 60 bani.

De vânzare la toate librăriile din țară, catalogul complet al acestei „Bibliotecei pentru toți“ a se cere la Librăria Alcalay din București.

Licitațiune minuendă.

În urmarea incuviințării Vener. Conzistor gr. or. rom. din Arad de dtto 31 Martie (13 Aprilie) 1908 Nr. 2023/1908, prin aceasta se publică concurs de licitațiune minuendă (pe lângă oferte închise) pentru repararea, adaptarea, renovarea precum și facerea gardului împrejurul sfinteii biserici gr. or. rom. din *Cenadul-Ungurec* pprezviratul Aradului, cu prețul de exclamare de 24718 cor. 88 fil. Licitațiunea se va ține în Cenadul-unguresc în ziua de **27 Aprilie (10 Maiu)** la oarele 2 p. m. în localitatea școalei inferioară din loc.

Licitanții au să depună la epitropia parohială ca vadiu 10 % acceptabile în numărare, sau în hârtie de valoare.

Planul și preliminarul de spese și condițiunile de licitațiune se pot vedea la oficiul parohial gr. or. rom. din loc în fiecare zi afară de Marția și Joia. Comuna bisericească își rezervă dreptul de a angaja la lucru pe acel întreprinzător sau reflectant, în care va avea mai multă încredere. Întreprinzătorul nu are dreptul de a pretinde diurne sau viatic și spese de călătorie. Contractul încheiat pentru întreprinzător va fi valabil îndată după subscriere, iar pentru comuna bisericească, numai după aprobarea Ven. Conzistor diecezan.

Din ședința comitetului paroh. gr. or. rom. din Cenadul-Unguresc ținută la 20 Martie 1908.

Tăut Stanimir,
preș. com. par.

Efrem Brindea,
not. com. par.

—□—

3—3

Compactor român în Arad

Iustin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt
tot soiul de lucrări, atingătoare de
aceasta branșe.

Legătură fină și durabilă.

Prețuri moderate.

25.

